

A jogi seminariumokról.

IV.¹

A mondottak eléggé indokolják, hogy a figyelem nálunk is a jogi seminarium és vele rokon intézmények felé fordult. De ezzel egyszersmind időszerűvé vált az a kérdés is, hogy a mi társadalmi és oktatási viszonyaink között mily jelentősége és szerepe lehet egy olyan intézménynek, a mely az oktatást közvetlenebbé teszi és ellenőrzi, a tanulót passivitásától aktivitásra, személyes munkára vezényli.

Senki előtt sem titok, hogy visszas politikai helyzetünk, mostoha állapotaink következtében nálunk a szellemi élet ujjabb keletű; hogy midőn a többi civilisált államok a szellemi fejlődés magas fokán voltak már, mi még mindig, mint az őállapotban élő ember a physikai létért küzdöttünk s hogy mindez csak alig néhány évtizede szűnt meg.

Mi sem természetesebb tehát, mint hogy a köz-, a társadalmi és magánéletben számos olyan jelenségre akadunk, melyek kétségtelenül bizonyítják, hogy kulturális fejlődésünk — általában szólva — alacsonyabb fokú, hogy a szellemi életre kisebb hajlandóságunk van, hogy a szellemi munkára kisebb tapasztalattal, kisebb qualificatióval bírunk. Ezen ép oly kevéssé lehet megütközni, mint pl. azon nem, hogy iparunk fejletlen; az ellenkező lenne csodálatos és hihetetlen. — Talán még bajnak sem tekinthető, csak tényleges állapotnak, mely azonban komoly bajjá válhatnék, ha tudatával nem bírnánk, különösen az egyes intézmények szervezésénél.

Ennek veszedelme azonban nem fenyeget. Legalább a figyelmeztetésben nincs hiány. Nem mulik el alkalom, hogy társadalmunk figyelmeztetve ne lenne azon nehéz munkára, mely általános műveltsége érdekében még vár rá. Tekintsük csak például a folyó tanév megnyitásának alkalmát. Hetekig nem képezte egyéb a nyilvános discussio tárgyát, mint társadalmunk teendői, hogy életében, szokásaiban, erkölcsiében a nyugoti civilisatio mellé emelkedhessék. A hivatott közegek erről értekeztek, majdnem minden hirlap erről cikkezett. Örvendetes jelenség, mert sok biztosíték rejlik benne, hogy az előnyös változás nem fog elmaradni.

De társadalmunk ez állapota jelentékeny mérvben kihat a közoktatásra is. Nyugoti államokban a komoly munka iránti érzéket, a szellemi munka becsének tudatát és az erre való alkalmatosságot az ifju magával hozza már a felső oktatásba, megszerezve a szülői háznál és az alsóbb iskolákban. Szerény nézetem szerint a magyar, azután meg a német és francia tanuló között a főkülönbség nem a megtanult adatok nagyobb vagy kisebb számában rejlik — e hiányt könnyen lehetne pótolni —, hanem abban, hogy ez utóbbiak a szellemi munkára megfelelőbb nevelést nyernek, megfelelőbb szokásokat szereznek.² A miből természetesen az is következik, hogy szellemi munkára alkalmasabbak, hogy sikert könnyebben érhetnek el.

Nálunk a szellemi élet, az egy Budapestet kivéve, hol pedig a fejlődés sokkal rohamosabb, semhogyl fölületes ne legyen, igen gyenge. A családban, társadalomban — mindig általában szólva — nem a szellemi munka becsé, de annak traditionalis kicsinylése van meg. A középosztálynak bizony csekély része foglalkozhatott azzal, hogy miként dolgozik az emberi elme, miben áll a szellemi munka, azért erre nem is nevelték. Nem a szellemi munkára, hanem ettől elvezetnek hagyományos szokásaink, a melyekkel tehát meg kell küzdenünk, hogy sikert érjünk el. De a hagyományos felfogás-

sal, életnézettel szembeállni nem képez könnyű feladatot. Találóa mondja Hugo Victor odáihoz irt előszavában: «ha azt akarod, hogy másképp legyen igazad, mint a többinek: tizszeresen igazadnak kell lenni.» De honnan vegye ehhez az ifju a szükséges erőt, tapasztalatot? A társadalom, család nem segíti — -- tehát csak a felvilágosodott közoktatás képezhet forrást.

De e szerint nálunk az oktatásnak még egyéb feladata is van, mint más, haladottabb államokban: elhárítani azokat az akadályokat, melyeket sajátlagos viszonyaink gördítenek az oktatás érvényesülése elé s csak azután gondolhatunk arra, hogy az oktatás, mint ilyen, hatással legyen.

E körülmények között azt hiszem, senki sem fogja tagadni, hogy az az intézmény, mely a tanár befolyását a tanulóra közvetlenebbé teszi, mely a tanulót folyton szellemi munkára ösztönzi, a munkában vezeti és a munkát ellenőrzi, kétszeres értékkel bír. S ha a külföld eljutott volna már arra a szellemi magaslatra, hogy felső oktatása ilyen kisegítő intézményekre nem szorulna, nekünk kellene azokat kitalálni és alkalmazni. Így pedig csak egy feladatunk lehet, hogy minél gyorsabban kövessük a jó példát.

A seminariumoknak és vele rokon intézményeknek még az az előnyük is van, hogy megvalósításuk vajmi csekély akadályokba ütközik, s hogy ezek is némi jóindulattal és tapintattal mintegy maguktól enyésznek el.

Mi akadályozza pl. jogi főiskoláinkat, hogy kezdetnek egy jogi és államtudományi seminariumot ne szervezzenek.

A költségek alig jöhetnek tekintetbe. Még ha a német jogi seminariumok költségvetését fogadnánk is el, pedig ezen egyszerűsíteni is lehet, a budapesti vagy kolozsvári egyetemeken a jogi seminarium intézménye évenként alig kerülne 3—400 frtba. A greifswaldi egyetem jogi seminariumának évi kiadása u. i. 600 márka, s ebből jelentékeny rész könyvek bevásárlására fordítatik; a berlini jogi seminarium pedig évi 750 márkába kerül, mely összegből 100 márkát a könyvtárnok kap s a többin szintén könyveket vesznek.

De, mint mondtuk, e kiadásokat megkisebbiteni is lehet. A szükséges helyiség, egy munkaszoba, melyben 15—20 tanuló nyugodtan dolgozhatik, bizonyára meglesz minden felső tanintézetben. A külön könyvtár pedig csak előnyös, de nem elkerülhetlenül szükséges; a forrásmunkák az intézeti könyvtárakból is beszerezhetők lennének. Az egyetemi könyvtárak magánhasználatra ugyis kölcsönöznek ki, miért ne adnának tehát az egyetemnek oktatási célokra.

A gyakorlati órák a főcollegium mellett időszakonként tartva, az illető tanárnak hetenkint 1—2 óráját vennék igénybe, s az eredmény nagyobb erre, mintha ez idő alatt bármily jeles speciál-collegiumát tartaná meg. A budapesti egyetemen ma is tartanak már néhány gyakorlati órát, s a mit az eredményről tudunk, az csak általánosításokat sürget.

De a hol a viszonyok, mintegy természetesen a seminariumi és vele rokon oktatási módra utalnak, ezek a vidéki jogakadémiák. Ez oktatás módnak ügyes alkalmazásával ujjá teremthetnék, rehabilitálhatnák magukat és létjogukat bizony jobban indokolnák, mint a közrésztvéhez fordulás által.

E kis intézetek távol a szellemi központoktól, elhagyatva, nyomva az előítélet által elháríthatlan akadályokkal küzdenek, hogy mint tudományos testek az egyetemek illető karai- val a versenyt kiállhassák. Továbbá székhelyeik, kis vidéki városok, arra sem alkalmasak, hogy valaki nagy látkört szerezzen s hogy a dolgokat európai szemmel tekintse. Mindez elég baj a tanárookra nézve.

De a mi az oktatás sikerét illeti, az említett methodus alkalmazásával, azt hiszem, az egyetemi oktatás eredményét elsérhetnék. A sokszor felhozott hátrányok, a tanulók csekély száma, egyszerűbb, patriarchalisabb viszonyok most előnyükre válnának. Az élet nem vezeti el a tanuló ifjut hivatásától,

¹ Az előbbi közl. I. az 5., 6. és 9. számban.

² Nem lehet jelenleg feladatunk e kérdés bővebb fejtegetésébe bocsátkozni; számos érdekes mű ugyanis eléggé megvilágítja már. Különösen utalunk Lánczynak *A felső oktatás és az új magyar közműveltség* című dolgozatára, mely — eltekintve, hogy az angol egyetemi rendszerből a continens egyetemi rendszerére sokkal több következtetést von, mintsem a két rendszernek teljesen különböző volta megengedné — számos és igen figyelemreméltó igazságokat tartalmaz.

mint a nagy város mozgalmái. A tanár hatása zavartalanabb lehet a tanulóra s a tanulás nyugodtabb, bemélyedőbb. Az európai lütkör etc. megszerzése pedig nem gondolnám, hogy a 17—20 éves ifjunak volna hivatása, különösen nem rendszeres alaptanulmányai rovására.

A seminariumok és vele rokon intézmények szervezése a jogakadémiákon még annyi nehézségekbe sem ütköznék, mint az egyetemeken, a hol a hallgatók nagy száma kezdetben mindenesetre gondot adna.

Az akadémiai könyvtárak, általában szólva, hiányosak arra, hogy, mint valamely felsőbb tudományos test szak-könyvtárai, az igényeket kielégíthetnék, de megfelelőek mint kézi könyvtárak. E tanintézetek hallgatóinak számát tekintve elégséges lenne, ha félékenként váltakozva egy jogi és egy államtudományi seminarium működne, a szaktanárok váltakozó vezetése alatt, kik a seminariumi oktatást esetleg a köteles óraszámra tudhatnák be. Nem gondolnám, hogy valamely jogakadémián 40-nél több tanuló volna, kik kellő képességgel, képzettséggel és idővel rendelkeznének, hogy iskolai tanulmányaik mellett még önálló buvárkodásban, a tudományok készítésében is kísérletet tegyenek. Ez is hihetetlen magas szám, melyet szerzett tapasztalataim alapján 10—15-re volnék hajlandó reducálni. A felvételi vizsgának u. i. igen szigorúnak kell lenni, mert különben az időelőtti producálásra való vezetés az ifju egész jövőjét s az intézmény egész hatását veszélyeztethetné.

Az egyes főcollegiumokból tartandó gyakorlati órákra pedig a jogakadémiák illető tanfolyamai, 20—25 hallgatóval, a rendes és természetes közönséget képezik. Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy örömezt résztvevőkben nem lenne hiány. Tanintézetünkben többször tartottam gyakorlatokat a politikából és 7 év óta rendszeresen tartok a közjogból. S noha ez órák speciál-collegiumok, tehát választásuk a tanulók kényétől függ, még sem volt reá eset, hogy az egész tanfolyam ne választotta volna. Hasonló tapasztalatokra jutottak kartársaim is, kik közül szintén többen tartanak gyakorlati órákat. Sőt előfordult az az eset is, hogy egyes főcollegium mellett a tanár nem hirdetett gyakorlati órát s az illető tanfolyam ennek tartására testületileg kérte föl.

E gyakorlati órákon úgy tanítunk, a mint azt a tárgy természete és egyéb körülmények igénylik. Majd valamely előadott főbb kérdést a tanulók közreműködésével részletezünk, vagy forrásokat tanulmányozunk, esetleg valamely alapvető munkát ismertetünk és így tovább. S a résztvevő tanulók szorgalma a legszigorubb igényeket is kielégítheti.

Végül még csak azt jegyzem meg, bár talán mondani is fölösleges, hogy az ép ajánlott intézmények hatását, mint mindenét a világon, el lehet rontani; hogy a buzgó németeknél, valamint Franciaországban is előfordul az eset, hogy ezeknek nincs teljes eredménye. De a hibát, mint évek előtt e lapok hasábjaim irtam már, soh'sem az intézményben, hanem a résztvevőkben találtam meg; vagy, mint Röder határozottabban kifejezi, mert úgy a tanárra, mint a tanulóra kényelmetlenek voltak.¹

Dr. NAGY ERNŐ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A sajtójogi elévülés és a kir. Curia.²

Tehát bekövetkezett a mitől tartottunk. A kir. Curia a sajtójogi elévülés kérdésében — hogy következetes legyen — oly határozatot proclamált, mely a büntetőjognak egész rendszerét halomra dönti, és a *világos törvény* helyett egy alapján téves jogfelfogásnak biztosít uralmat az ország legfőbb törvényszékének ítélkezésénél.

¹ I. m.

² Lásd jelen számunk mellékletében. 115. sz. a.

Szerk.

E lapok hasábjain (1886. 53. sz.) rámutattunk amaz anomáliára, hogy a kir. Curia az 1848: XVIII. t. cz. 28. §-ában a magán-sajtópanaszok elévülésére megállapított két esztendő — melyet az életbeléptető törvény érvényben fentartott — általános eljárási elévülési időnek tekintti (a btk. 106. §-a 4. p. megállapított három évi vétségi elévülési idő helyett), mely mellett a btk. 112. §-ában meghatározott három havi indítványi időt tekintti most már a magán-sajtópanasz megtételére kiszabott határidőnek; terjedelmesen kifejtettük, hogy ezen judicaturának téves voltát legjobban bizonyítja azon körülmény, hogy az 1848: XVIII. t. cz. 28. §-a egy és ugyanazon pontban intézkedik a hivatalból üldözendő sajtóbüntettek és vétségek feljelentési idejéről is, melyet 6 hónapban állapít meg. Azzal érveltünk, hogy ha a két esztendő nem mint a hogy mi hiszszük és a mint a btk. indokaiból is világosan kitűnik, egyszerű sajtópanasz-bejelentési idő, hanem általános elévülési idő volna, akkor a hivatalból üldözendő sajtóbüntettek- és vétségekre vonatkozó 6 havi időt is — nem mint eddig gyakorlatban volt — a kir. ügyész részére megállapított feljelentési időnek, hanem szintén általános elévülési időnek kellene tekinteni; már pedig — így érvelünk — ily felfogásnak bizonyára senki sem hódolhat, ha csak a büntetőjogi elméletet és az elévülés rendszerét halomra dönteni nem akarja. Mert abban ugyancsak nem volna ratio, hogy pl. a btk. 134. §-ába ütköző felségsértésre való felhívás, ha csak szóval, gyülekezeten követtetik el — tehát kisebb hatályossággal, mert verba volant — az eljárás tekintetében 10 esztendő alatt évülne el (büntetése 5—10 évig terjedhető fegyház lévén), míg ha nagyobb hatályossággal nyomtatvány után követtetik el, az elévülési idő 6 hónap volna. Egyik irányban 10 esztendő — másik irányban 6 hónap! Vagyis, hogy ad absurdum demonstráljam: mily helytelen a 2 esztendőnek általános elévülési időnek való alkalmazása — mutattam az ugyanezzel fentartott 6 hónapi időnek is valódi jellegére rá. Mert szerintem a consequentia csak az lehet, hogy a sajtótörvény 28. §-ában foglalt 6 havi időt is általános elévülési időnek tekintsék, a minek pedig *képtelensége* — úgy hívem — bárkinek is azonnal szemébe ötlük.

És mi történt?

A kir. Curia concequens maradt; consequens — habár a törvényesség és jogosság rovására.

G. I. elleni sajtóügyben — melynél a kir. főügyész-ség képviselte a vádat, mert hivatalból üldözendő sajtóbüntettről volt szó — és melyben az esküdtszéki vég-tárgyalást a budapesti sajtóbíróság előtt megtartották, a kir. Curia 1094/1888. számú határozatában kimondta, hogy az eljárás a sajtótörvény 28. §-a értelmében elévült, mivel a sajtóbíróság 6 hó és 26 napig nem szorgalmazta az ügyet.

A kir. Curia tehát ezen határozatával teljesen érvényre juttatta a magán-sajtópanaszokra vonatkozólag már állandóan gyakorolt ama nézetét, hogy a sajtótörvény érvényben maradt 28. §-a mely így szól: «Minden olyan, sajtóvétség, mely ellen hivatalbóli megtorlásnak van helye, *hat hónap mulva*, a mely ellen pedig csak magánkereset indítható 2 év mulva idősül el s az általános elévülési időre és nem a feljelentésre kiszabott határidőre vonatkozik.

A sajtójogi elévülés kérdését tárgyzó, e lapokban megjelent mult cikkemben igyekeztem már e felfogás téves voltát minden irányban kimutatni.

Hangsúlyoztam, hogy amennyiben az eddigi gyakorlat szerint is a hat havi időt mint a közzévaló elé szabott *feljelentési időt* tekintjük, ebben van ratio, mert ennek politikai háttere van és a sajtótörvényünk megalkotásával kapcsolatos szellemből folyik: hogy t. i. a politikai természetű köz-sajtóvadás által való üldözésnek ezzel az idő tekintetében bizonyos szűkebb korlátokat szabjanak. És ilyen szempontból tekintve nincs azon mit megütközni, hogy a csekélyebb